

Ermõminov Bõri Norqo'chqor o'g'li

*Qarshi Davlat universitetining Geografiya va Agronomiya fakulteti Geografiya
va Iqtisod bilan asoslari 3-kurs 02099 guruh talabasi
Nishon tumani 21-MAKTAB Geografiya va Iqtisod Fani. Òqituvchisi*

Annotasiya: *Endogen omillar ta'sirida vujudga keladigan tabiiy geografik jarayonlar. Eksogen omillar ta'sirida vujudga keladigan tabiiy geografik jarayonlar, so'ngan va harakatdagi vulqonlar, Litosfera plitalari,*

Kalit so'zlar: *zilzila, plitalar, vulkan, nurash, suv, sel, karst, sho'rlangan maydonlar, surulmalar.*

KIRISH

Endogen omillar ta'sirida vujudga keladigan tabiiy geografik jarayonlar vulkan otilishi natijasida sodir bo'ladigan tabiiy geografik jarayonlar, Zilzila yuz berganda sodir bo'ladigan tabiiy geografik jarayonlar, natijasida qishloq xo'jaligi mahsulotlari, Aholi punktlari, ovul-kichik Qishloqlar, bu tabiiy geografik jarayonlar natijasida ozor ko'radi. Ayrim hollarda ko'p miqdorida odamlar fojiali tarzda halok bo'ladi. shuning uchun bunday hodisalar sodir bo'ladigan tabiiy geografik o'lkalarini aniqlash, baholash va bashorat qilish muhim. Bizning oldimizda turgan vazifalarning biri hisoblanadi.

• ASOSIY QISM

• Tabiiy omillar ta'sirida vujudga keladigan jarayonlarda, (Yerning ichki kuchlarning harakatlari bilan bog'liq ravishda yadro, mantiya, astanosfera,) Zilzilalar. Yer po'sti juda katta plaxsalaridan, yani 13-ta Litosfera plitalari dan 1. Tinch okeani 2. shimoliy Amerika 3. kakos 4. karib 5. naska 6. Janubiy Amerika 7. Yevrosiyo. 8. Afrika 9. Arabiston 10. Hind Avstraliya 11. Filippin 12. Antarktida 13 skosh va boshqalar shular jumlasidandir. Har bir plitalarning siljishi harakati va yo'nalishlari sm/yilida bo'ladi eng tez siljiydigan Litosfera plitalari Tinch okeani 11- 8,9 sm/yiliga Avstraliya l/p 0,7 sm/yiliga eng sekin asta harakat qiladi. Bu litosfera plitalari doimiy ravishda harakada, ular bir biri bilan õzaro to'qnashib turadi. Ikki litosfera plitalari to'qnash kelgan joylarida tez-tez vulqonlar va kuchli zilzilalar yuz beradi. Geografiya fanida bunday jarayon Seysmik mintaqalar deb ataladi. Yer yuzida ikkita asosiy Seysmik mintaqalar mavjud. 1. TINCH okoni seysmik mintaqasi. 2. YEVROPA VA OSIYO REGIONNING SEYSMIK MINTAQASI. == ~ Õzbekiston Respublikasi ham Yevropa va Osiyo seysmik mintaqasida joylashgan asosiy Janubiy Sharqi qismi shu sababli ham katta Zilzilalar bo'lib turgan. 1902 Yilda Andijon viloyaida. 1966 yil Toshkentda, 1976 yil gazlida kuchli zilzilalar yuz bergan. 2. Vulqonlar. Tinch okeanining qirg'oqlari va unga tutashgan orollarda keng

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2023"

tarqalgan. Shu mintaqada 800 -1000 dan dan ortiq harakat dagi vulqonlar mavjud. Bu Tinch okeanining "olovli halqasi" deb ataladi.

- Vulkan ikki xil bo'ladi bular 1-harakadagi. 2-sõngan . harakatdagi vulqonlarga LAMINKTON V, Balbi v, yapon orollarda Fudziyama vulqoni Aso vulqoni. Klyuchi Sobkasi v, yangi Zelandiyada Ruapexu vulqoni. Sõngan vulqonlarga Chimboroso v, Keniya vulqonlari kiradi. Bundan tashqari Yerning ichki kuchlarning harakatlari natijasida vulqonlar tarqalgan hududlardan chiqadi ularda binolarning isitishga va hamda elektr va energiya olishda foydalaniladi. Islandiya, Yaponiya orollari va Apenin yarimorolining Italiya va Germaniyada Rossiya federatsiyasi va Yangi Zelandiyada oroli uchun xos.

• XULOSA

- Tabiiy abiiy omillarga bog'liq ravishda sel tabiat hodisasi tog'li hududlarda jala yog'ishi natijasida hosil bo'ladi. Sallar õzi bilan toshlarni olib keladi. soatiga tezligi 10-15- km ni tashkil qiladi. Sun'iy omillar ta'sirida vujudga keladigan tabiiy geografik jarayonlar natijasida qishloq xo'jaligi rivojlanish natijada sho'rlanish ,shamol eroziyasi ham rivojlandi. yerosti suvlar yer yuzida yaqin joylashgan bo'lsa, suv bug'lanib ketishi natijasida tuproq sho'rllanadi. Suv bug'lanib ketadi suvidagi tuz miqdori yerga qoladi. Bunday hodisalar Butun dunyo tuproqlarining tuz Nal qolub ketishi katta ekalogogik muammolarning olib kelishi mumkin.